

คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัดเทศบาลน่าย่อยอย่างยั่งยืนประจำปี พ.ศ. 2552

ตัวชี้วัดทั่วไป

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
องค์ประกอบที่ 1 เมืองอยู่ดี		
1. มีการส่งเสริมวินัยและมารยาทที่ดีแก่คนในเมือง	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การที่คนในเมืองประพฤติปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่พึงงามของท้องถิ่น และมีมารยาททางสังคม เช่น การมีวินัยการจราจรการหยุดรถให้คนข้ามถนน, การส่งเสริมการให้บริการตามคิวก่อนหลัง, การเข้าแถวรอรับบริการ, มารยาทการใช้และดูแลรักษาของสาธารณะ นับเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีอย่างมากให้แก่เมือง และยังเป็นการสร้างบรรทัดฐานที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม
2. มีการจัดระเบียบเมืองหรือส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง นับเป็นปราการด่านแรกที่ทำให้ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนเกิดความประทับใจ ดังนั้น การปรับปรุงสภาพทางกายภาพและสิ่งปลูกสร้างให้เป็นระเบียบ ดูแลความงามตา ไม่รกรุงรัง และสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมของคนเมืองให้เป็นระเบียบ เช่น การจัดระเบียบการขายของบริเวณทางเท้าและป้ายโฆษณา การจัดระเบียบการจอดรถ การจัดระเบียบสายไฟ ฯลฯ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกเมืองต้องให้ความสำคัญ
3. มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมและบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ โครงสร้างและบริการพื้นฐาน เป็นปัจจัยแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมือง เมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี เพียงพอ และทั่วถึง เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจลำดับต้นๆ ของประชาชนที่อาศัยในเมือง รวมทั้งมีผลต่อการดึงดูดนักลงทุนในการเข้ามาสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้กับเมือง ทั้งนี้ เทศบาลจึงควรคำนึงถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของเทศบาล ได้แก่ ถนน ทางเดินเท้า ระบบไฟส่องสว่างในที่สาธารณะ ระบบระบายน้ำ ฯลฯ ให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ ทุกชุมชน และอยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ดี ไม่ปล่อยทิ้งให้ชำรุดทรุดโทรม หรือใช้ประโยชน์อย่างไม่คุ้มค่า
4. มีการเตรียมการในการป้องกันและรับมือกับสาธารณภัย และภัยพิบัติ	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลเสียหายทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของเมือง ภัยพิบัติเกิดขึ้นทั้งจากธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม พายุ ดินถล่ม และภัยที่มนุษย์ก่อขึ้น เช่น การก่อการร้าย ไฟไหม้ อุบัติเหตุจากการจราจร ซึ่งหากเทศบาลมีการเตรียมการรับมืออย่างรัดกุม ชัดเจน และเหมาะสมแล้ว จะสามารถป้องกัน หรือบรรเทาความเสียหายจากหนักเป็นเบา ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการเตรียมการทั้งการป้องกันก่อนเกิด และการรับมือทั้งระหว่างและหลังเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ เช่น การฝึกอบรบบุคลากร การมีระบบเตือนภัย การจัดหาเครื่องมือที่จำเป็น การซ้อมแผน รวมทั้งจำเป็นต้องมีการวางระบบการปฏิบัติการและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจนด้วย
5. มีการรณรงค์เพื่อป้องกันยาเสพติดและอบายมุข	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุข นับเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อความมั่นคงส่วนบุคคล และบั่นทอนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเทศบาลสามารถริเริ่มโครงการต่างๆ เพื่อป้องกันหรือลดเรื่องเหล่านี้ ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การจัดตั้งอาสาสมัครขบวนการตาข่ายประปรายเพื่อคอยสอดส่องดูแลและแจ้งเรื่องยาเสพติด การแข่งขันกีฬาเยาวชนชนด้านยาเสพติด การรณรงค์ลดการเล่นห่วย หรือออกเทศบัญญัติห้ามเล่นเกมพนันในงานการกุศลหรืองานทางศาสนา เป็นต้น

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
6. มีการส่งเสริมความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	1	<ul style="list-style-type: none"> ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพชีวิต และความมั่นคงปลอดภัย เนื่องจากที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานสี่ประการสำคัญ ที่พักอาศัย ท่าเลที่ตั้ง การขนส่งมวลชน แหล่งสาธารณูปโภค ควรมีอยู่บริเวณใกล้กันเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการและการอำนวยความสะดวก ให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น ทั้งนี้ ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การมีสิทธิครอบครองที่อยู่อาศัยที่มีสภาพมั่นคง มีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่พอเพียง อยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี และมีทางเข้า-ออกที่สะดวก ทั้งนี้ การสนับสนุนช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยที่มั่นคงนั้น เมืองควรมุ่งเน้นไปที่ผู้มีรายได้น้อย ผู้ประสบภัยพิบัติ และผู้ด้อยโอกาสก่อนเป็นอันดับต้น
7. มีการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมของเมือง	1	<ul style="list-style-type: none"> เศรษฐกิจของเมืองในภาพรวม เป็นปัจจัยหลักต้นให้เกิดการลงทุนและขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่างๆ เมืองที่มีเศรษฐกิจหมุนเวียนดี ย่อมส่งผลต่อรายได้ของเทศบาลด้วย ดังนั้น การกิจหนึ่งที่เทศบาลควรคำนึงถึง คือ ทำอย่างไรที่จะสร้างบรรยากาศในการลงทุนและดึงเงินจากภายนอกเข้าสู่ระบบเมือง อาทิ การจัดงานหรือเทศกาล การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมือง เป็นต้น
องค์ประกอบที่ 2 คนมีสุข		
8. มีการส่งเสริมการดูแลสุขภาพกายและจิตใจให้แข็งแรง (เชิงรุก)	1	<ul style="list-style-type: none"> ความมั่นคงด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง การมีสถานภาพด้านสุขอนามัย (Health Status) ที่ดี ได้รับการคุ้มครองจากหลักประกันด้านสุขภาพที่พอเพียง สามารถเข้าถึงได้โดยมีข้อจำกัดน้อย และปราศจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น สุขภาพอนามัยที่ดีต้องมาควบคู่กับการมีสุขภาพจิตหรือสุขภาพใจที่ดีด้วย เพราะทั้งสองประการเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เทศบาลควรมีการส่งเสริมความมั่นคงด้านสุขภาพของคนทุกเพศทุกวัยทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ ดังนี้
9. มีการป้องกัน คุ้มครอง และฟื้นฟูสุขภาพอนามัย (เชิงรับ)	1	<ol style="list-style-type: none"> เชิงรุก ได้แก่ การส่งเสริมให้ประชาชนทำร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง อาทิ การแนะนำให้ความรู้ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงเพื่อการมีสุขภาพที่ดีกว่า การส่งเสริมการออกกำลังกาย การส่งเสริมการฝึกสมาธิ เป็นต้น เชิงรับ ได้แก่ การป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย อาทิ การรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อและสัตว์นำโรคทุกชนิด การคุ้มครองดูแลความปลอดภัยในการบริโภค โดยเฉพาะน้ำและอาหาร การรู้จักสัญญาณบ่งบอกถึงความอ่อนแอของร่างกาย รวมทั้งการส่งเสริมการรักษาเบื้องต้น เพื่อบรรเทาอาการไม่ให้เกิดเรื้อรังหรือทวีความรุนแรงมากขึ้น
10. มีการดำเนินการเพื่อดูแลควบคุมเหตุรำคาญในสถานประกอบการ	1	<ul style="list-style-type: none"> สถานประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ คือ สถานที่ที่ใช้ในการประกอบกิจการตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพออกตามความใน พ.ร.บ. การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และเหตุรำคาญ คือ เหตุรำคาญตามมาตรา 20 แห่ง พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ.2530 ซึ่งสถานประกอบกิจการเหล่านี้เป็นแหล่งรวมของคนจำนวนมาก ซึ่งย่อมเกิดการสะสมของเชื้อโรคและสิ่งสกปรกต่างๆ รวมทั้งเป็นแหล่งก่อเหตุรำคาญแก่ชุมชน ดังนั้น เทศบาลควรมีการกำหนดมาตรการติดตามตรวจสอบสถานประกอบการต่างๆ ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐานและข้อกำหนด นอกเหนือจากมาตรการดังกล่าวแล้ว เทศบาลสามารถส่งเสริมสถานประกอบการที่ดำเนินการได้มาตรฐาน ด้วยการประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะเพื่อจูงใจให้ทำต่อไปและเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สถานประกอบกิจการอื่นๆ ด้วย

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
11. มีการส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน	1	<ul style="list-style-type: none"> การศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยคนรุ่นต่อไปที่มีความรู้และคุณธรรม จะเป็นผู้สืบสานการพัฒนาบ้านเมืองให้ไปสู่ความน่าอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น โรงเรียน จึงถือเป็นสถานที่แห่งที่สองรองจากครอบครัว ที่จะหล่อหลอมเยาวชนให้มีคุณภาพ ออกสู่สังคมเมืองได้ ทั้งนี้ เทศบาลที่มีโรงเรียนในสังกัดจะสามารถส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการได้ อาทิ การส่งเสริมพัฒนาหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการบริหาร ส่วนเทศบาลที่ไม่มีโรงเรียนในสังกัด ก็สามารถส่งเสริมสนับสนุนแก่โรงเรียนในเขตพื้นที่ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามที่กล่าวข้างต้นได้เช่นกัน
12. มีการส่งเสริมความมั่นคงด้านครอบครัว	1	<ul style="list-style-type: none"> ความมั่นคงด้านครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการร่วมรับผิดชอบในภาระของครอบครัว โดยเทศบาลอาจจัดกิจกรรมส่งเสริมสถาบันครอบครัวในโอกาสต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันผู้สูงอายุ รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกครอบครัว เช่น โครงการสานสัมพันธ์ครอบครัวดูแลชุมชน โครงการครอบครัวสุขสันต์ โครงการครอบครัวปลอดภัย โครงการจูงลูกหลานร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น
องค์ประกอบที่ 3 สิ่งแวดล้อมยั่งยืน		
13. มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	1	<ul style="list-style-type: none"> สิ่งแวดล้อม (Environment) ตาม พรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ 2535 หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งทีมนุษย์ได้ทำขึ้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้แก่คนในเมืองเป็นพื้นฐานนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกและจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจสามารถทำได้หลายรูปแบบ อาทิ การจัดฝึกอบรม การทำสื่อ การจัดค่าย การศึกษาดูงาน เป็นต้น
14. มีการดูแลรักษาและพัฒนาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนให้เพิ่มขึ้น	1	<ul style="list-style-type: none"> ในแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ที่จัดทำโดย สผ. ได้ให้ความหมายของ “พื้นที่สีเขียวยั่งยืน” ไว้ว่า หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่มีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ (คือต้นไม้ที่มีอายุหลายปี เมื่อโตเต็มที่จะมีทรงพุ่มไม่น้อยกว่า 5 ตารางเมตร มีความสูงไม่น้อยกว่า 5 เมตร และมีเส้นรอบวงโคนต้นไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร) เป็นองค์ประกอบหลักและได้รับการดูแลบำรุงรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ส่วนพื้นที่สีเขียว ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> พื้นที่สีเขียวสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึง/ใช้บริการได้ อาทิ สวนสาธารณะ สวนหย่อม สวนพฤกษศาสตร์ พื้นที่สีเขียวอรรถประโยชน์ เช่น พื้นที่ฝั่งกลบขยะ พื้นที่บำบัดน้ำเสีย เขตท่าอากาศยาน พื้นที่ที่กั้นไว้เพื่อควบคุมน้ำท่วม พื้นที่ที่เป็นริ้วสวนตามแนวสาธารณูปการต่างๆ อาทิ พื้นที่ตามแนวถนน รวมถึงเกาะกลางถนน พื้นที่เขตทางหลวง เขตทางรถไฟ ทางจักรยาน ทางเท้า และแม่น้ำ ลำคลอง คลองชลประทาน บึง หนอง พื้นที่สีเขียวในสถานที่ต่างๆ อาทิ พื้นที่สีเขียวในศาสนสถาน แหล่งโบราณสถาน สถานศึกษา สถานข้าราชการ พื้นที่เขตทหาร พื้นที่ในชุมชน เป็นต้น พื้นที่สีเขียวในบริเวณที่ดินส่วนบุคคลและสถานที่ต่างๆ ของเอกชน

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
15. มีการป้องกันและควบคุมมลพิษ โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ มลพิษตามพรบ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หมายถึง ของเสีย วัตถุอันตราย และมลสารอื่น ๆ รวมทั้งกาก ตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ และให้หมายความรวมถึง รัังสี ความร้อน แสง เสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือเหตุรำคาญอื่น ๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย การป้องกันและควบคุมมลพิษในระดับท้องถิ่นนั้น ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงมาใช้ เพราะนอกจากจะต้องใช้งบประมาณในการซื้อเทคโนโลยีเหล่านี้แล้ว ยังไม่คุ้มค่าในการลงทุน ปัจจุบันมีบางเทศบาลพยายามประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ เทคโนโลยีอย่างง่ายมาใช้ในการป้องกันควบคุม และจัดการมลพิษประเภทต่างๆ อาทิ การใช้โพงพางดักขยะในแม่น้ำ การใช้ดอกธูปฤๅษีมากำจัดคราบน้ำมันบนผิวน้ำ เป็นต้น
16. มีการพัฒนาสถานที่และ/หรือสภาพทางกายภาพของเมือง โดยรวมที่คำนึงถึงอัตลักษณ์และความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมข้างเคียง	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ สภาพทางกายภาพทั่วไปในเมือง เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาและเป็นสิ่งแรกที่จะทำให้คนได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์ของเมือง ซึ่งคำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า identity :ซึ่งราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้นิยามว่า หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ ดังนั้น หากเมืองใดมีการบำรุง ดูแล รักษาสถานที่/พื้นที่ที่มีคุณค่าในเชิงความเชื่อ ศาสนา หรือวัฒนธรรม และสภาพทางกายภาพโดยทั่วไปของเมือง เช่น ถนน สะพาน อาคาร บ้านเรือน หรือมีการตกแต่งเมืองได้อย่างสวยงามและกลมกลืนกับธรรมชาติข้างเคียง โดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ของตนแล้ว ทั้งคนในเมืองและผู้มาเยือนจะรู้สึกถึงคุณค่า เกิดความรักและภาคภูมิใจในเมืองของตน
17. มีการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสาน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา นับเป็นสิ่งแวดล้อมเชิงวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น และเป็นสิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ของคนและเมืองนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน แต่ละสังคมย่อมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง. แต่โลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ของเมืองและสังคมเปลี่ยนแปลงไป จนบางครั้งได้ถูกกลืนหายไปกับการพัฒนาที่ไม่สมดุล ดังนั้น การดำเนินการเพื่อให้ประชาชน และเยาวชนตระหนักถึงความโดดเด่นที่ไม่เหมือนใคร อาทิ ภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ จะช่วยสร้างความภาคภูมิใจและความรักเมืองให้แก่ประชาชน ซึ่งความรักและภาคภูมิใจนี้เอง ทำให้ประชาชนอยากร่วมอนุรักษ์และพัฒนาบ้านเมืองให้มีความโดดเด่นเป็นที่จดจำของผู้มาเยือน
องค์ประกอบที่ 4 องค์การแห่งการเรียนรู้และพัฒนา		
ไม่มี		
องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการองค์การตามหลักธรรมาภิบาล		
18. มีการใช้มาตรการทางกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการจัดการหรือแก้ไขปัญหาเมืองอย่างจริงจัง	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม กล่าวโดยสรุป คือ สถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่กระทำกันตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคล ทั้งนี้ การดำเนินการตามหลักนิติธรรมจึงพิจารณาจากการที่เทศบาลมีการออกเทศบัญญัติ และการบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อดำเนินการแก้ไข หรือป้องกันปัญหาต่างๆ

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
19. มีการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่คนในองค์กร	1	<ul style="list-style-type: none"> หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น เทศบาลสามารถดำเนินการสร้างระบบหรือมาตรการในการป้องปรามการทำผิดหลักคุณธรรมและจริยธรรมอันดีของสังคม โดยต้องไม่มีหลักฐานบ่งชี้ว่ามีการทุจริตคอร์ปชั่น และการทำผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ อาทิ มีการจัดทำระบบหรือกลไกที่ทำให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามระเบียบ อปท. ว่าด้วยการพัสดุฯ และระเบียบบริหารว่าด้วยการใช้จ่ายเงินของ อปท. และมีคณะกรรมการตรวจสอบภายในและมีการจัดทำมาตรฐานการตรวจสอบภายในตามที่ สตง.กำหนด และมีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระบบการควบคุมภายใน เป็นต้น
20. มีการพัฒนาช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียน	1	<ul style="list-style-type: none"> หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ตลอดจนคณะข้าราชการ ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ทั้งที่ ดังนั้น การดำเนินการให้มีช่องทางเรื่องร้องเรียนที่ชัดเจน หลากหลาย เป็นระบบ ประชาชน
21. มีการติดตามประเมินผลกระทบอันเกิดจากโครงการที่ดำเนินการไปแล้วของเทศบาล	1	<ul style="list-style-type: none"> รับทราบถึงช่องทางต่างๆ สามารถร้องเรียน ร้องทุกข์ผ่านทางช่องทางที่ตนเองสะดวก เช่น สายด่วนนายกเทศมนตรี การกำหนดหมายเลขโทรศัพท์สายด่วนเพื่อการแจ้งเหตุ ฯลฯ รวมทั้งควรมีการแจ้งกลับผู้ร้องเรียนเพื่อให้ครบกระบวนการ นอกจากนี้ เทศบาลควรมีระบบการติดตามประเมินผลกระทบของโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว อาทิ การติดตามผลกระทบจากโครงการอบรมต้นกล้าอาชีพว่ามีผลทำให้คนมีงานทำหรือสร้างรายได้เสริมจริงหรือไม่ อย่างไร การติดตามผลกระทบหลังการสร้างถนนว่าส่งผลอย่างไรกับชุมชนรอบข้าง ฯลฯ แล้วจึงนำผลที่ได้มาประกอบการวางแผนปรับปรุงแก้ไขเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่ได้อีก และสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ประชาชน
22. มีช่องทางที่หลากหลายในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน	1	<ul style="list-style-type: none"> หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์ปชั่น ทั้งนี้ เทศบาลสามารถแสดงความโปร่งใส โดยการจัดช่องทางให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและเหมาะสม มีการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงิน การคลัง เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การรายงานงบการเงิน ฯลฯ นอกจากนี้ เทศบาลควรมีการประเมินผลด้วยว่าประชาชนมีการรับรู้และความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ ออกไปหรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อผลการประเมินที่ได้ นั่น เช่น มีการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการ
23. มีการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงิน การคลัง และการจัดซื้อจัดจ้าง	1	<ul style="list-style-type: none"> ประชาสัมพันธ์โดยใช้เพลงพื้นบ้านประกอบเพื่อให้ชาวบ้านสนใจมากขึ้น หลังจากที่ได้ผลการประเมินว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจฟังข่าวสารจากเทศบาล เป็นต้น ซึ่งการแสดงถึงความโปร่งใสจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนี้จะช่วยให้ประชาชนไว้วางใจผู้บริหารและองค์กรเทศบาลมากยิ่งขึ้น

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
24. มีการเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณรายจ่ายประจำปี และงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมได้ตามแผน	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การทำงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม ดังนั้น เทศบาลควรมีการจัดเก็บรายได้ให้ได้ครบถ้วน หรือใกล้เคียงตามที่ประมาณการไว้ให้ได้ รวมทั้งควรแสดงถึงความพยายามที่จะหารายได้จากแหล่งอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจหรือมีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนา ซึ่งจะช่วยลดการพึ่งพิงเงินอุดหนุนจากรัฐส่วนกลางและแสดงถึงประสิทธิภาพทางการเงินการคลัง ส่วนประสิทธิผลในการทำงานนั้นอาจดูได้จากการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ให้มากที่สุด อาทิ เทศบาลควรมีการเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณรายจ่ายประจำปี และมีการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 รวมทั้งสามารถดำเนินโครงการได้สำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในแผนปฏิบัติการปีงบประมาณนั้นๆ โดยไม่ควรมีการโอนงบประมาณจำนวนมากไปใช้ในปีต่อไป โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
25. มีการดำเนินโครงการให้สำเร็จตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ตั้งไว้	1	

ตัวชี้วัดทำหาย

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
องค์ประกอบที่ 1 เมืองอยู่ดี		
1. มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามผังเมือง	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ปัญหาเหตุรำคาญ มลพิษ และผลกระทบรุนแรงจากภัยพิบัติ ส่วนใหญ่เกิดจากการอนุญาตให้มีการดำเนินกิจกรรมใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทจากที่ผังเมืองกำหนดไว้ ดังนั้น การมีผังเมือง จึงไม่ได้สำคัญมากไปกว่าการบังคับใช้อย่างจริงจัง เทศบาลจึงสามารถที่จะดำเนินการมาตรการใดๆ เช่น มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางสังคม ในการบังคับใช้ผังเมือง เพื่อควบคุมการก่อสร้างหรือใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามผังเมืองที่จัดทำขึ้น โดยอาจยกกรณีตัวอย่างของการปฏิบัติจริง เช่น กระบวนการและมาตรการการตรวจสอบอาคารใหม่ที่ได้รับอนุญาตในปีนั้น ว่ามีการใช้ประโยชน์ถูกต้องตามผังเมืองรวม
2. มีการพัฒนาโครงสร้างและบริการพื้นฐานที่เอื้อต่อผู้ด้อยโอกาส	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ โครงสร้างพื้นฐานที่เทศบาลดำเนินการ ควรมีการคำนึงถึงการให้บริการที่เอื้อต่อผู้พิการและด้อยโอกาสในเมืองด้วย เช่น การสร้างทางลาดสำหรับผู้พิการที่ใช้รถเข็น, ทางเดินเท้าสำหรับคนตาบอด, ห้องน้ำที่เอื้อต่อผู้พิการ เด็กเล็ก และมารดาที่มีเด็กอ่อน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อแสดงถึงความตระหนักในคุณค่าของมนุษย์ และความเท่าเทียมกันในสังคม
3. มีการดำเนินการเพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลนั้น มีความเชื่อมโยงกับระบบสังคมโดยรวม กล่าวคือ ความปลอดภัยเป็นความต้องการลำดับต้น และเป็นหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีสิทธิได้รับอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิของบุคคลจะถูกล่วงละเมิดมิได้ ดังนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงต้องมีกฎหมาย มีกฎหมายที่เป็นหลักปฏิบัติและควบคุมสังคมในอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ทั้งนี้ ความปลอดภัยในชีวิต : หมายรวมถึงทุกส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิต ทั้งในแง่มุมมอง สุขภาพอนามัย การปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ ปลอดภัยจากความรุนแรง การถูกทำร้าย ปลอดภัยจากอาชญากรรม ภัยพิบัติ/อุบัติเหตุ หรืออุบัติเหตุต่างๆ ส่วนความปลอดภัยในทรัพย์สิน หมายถึงการมีระบบดูแล รักษาทรัพย์สินไม่ให้ถูกล่วงละเมิดจากกรณีใดๆ ซึ่งเทศบาลสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น การแนะนำการปฏิบัติตัวส่วนบุคคลเพื่อลดความเสี่ยง การติดตั้งไฟส่องสว่างในจุดอันตรายเช่น สถานที่เปลี่ยว การจัดตั้งจุดตรวจยามค่าคืนในจุดเสี่ยงหรือสถานที่ท่องเที่ยว การมีระบบสายด่วน (Hotline) ในการแจ้งภัยในเมือง การส่งเสริมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชน หรือแม้แต่การติดตั้งระบบกล้องวงจรปิด (CCTV) เป็นต้น
4. มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือกล่าวโดยย่อ “สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิต ของภาคประชาชน” เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดี สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีหัวใจอยู่ที่การพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน “ให้ อย่างมีคุณค่า รับผิดชอบต่อศักดิ์ศรี” การจัดสวัสดิการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพและอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ อย่างเห็นคุณค่า อยู่บนพื้นฐานของศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในทุกระดับ

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
5. มีการดำเนินการเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส และสัตว์	2	<ul style="list-style-type: none"> ปัจจุบันมักมีกรณีที่เกิด สตรี ตกเป็นเหยื่อทางสังคม ถูกละเมิดสิทธิทางเพศ ถูกกระทำรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้น กับผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มแต่มีระดับความรุนแรงของปัญหาแตกต่างกัน เช่น เด็กเร่ร่อนและเด็กไร้สัญชาติ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ สตรีผู้พันโทษ ถูกจำกัดสิทธิ ถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจ บุตรของคนยากจน บุตรและครอบครัวของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มั่นคงและปลอดภัย เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ง่าย รวมทั้งมีการทอดทิ้ง และทรมาณสัตว์ ซึ่งเทศบาลสามารถดำเนินการในประเด็นนี้ได้ เบื้องต้นตามกำลังและความสามารถ อาทิเช่น การจัดให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาและรับเรื่องราวร้องเรียน การรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และการเสริมสร้างจิตสำนึกแห่งความเมตตาให้แก่สาธารณชนโดยทั่วไป รวมทั้งให้มีส่วนร่วมในการสอดส่องป้องกัน การละเมิดสิทธิของคนและสัตว์ การออกเทศบัญญัติที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งหน่วยช่วยเหลือสัตว์ที่ประสบภัย เป็นต้น
6. มีการส่งเสริมความมั่นคงด้านการมีรายได้และการมีงานทำ 6.1 มีการส่งเสริมรายได้และการมีงานทำ 6.2 มีการส่งเสริมการลดรายจ่ายและการไม่เป็นหนี้เกินความจำเป็น 6.3 การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและการตลาด	3	<ul style="list-style-type: none"> ความมั่นคงด้านการมีรายได้และการมีงานทำ หมายถึง การได้ทำงานเต็มเวลาที่มั่นคงและพึงพอใจ มีรายได้และเงินออมที่พอเพียงแก่การดำรงชีพโดยไม่มีหนี้สินที่ไม่มีคุณค่า ทั้งการมีงานทำและการมีรายได้ จะนำมาซึ่งปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในชีวิต เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สะท้อนให้เห็นสถานภาพและความเป็นอยู่ วิธีการดำเนินชีวิต และในแง่มุมหนึ่งสามารถบ่งบอกได้ถึงคุณภาพชีวิตของบุคคล การที่เมืองมีคนว่างงานหรือครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพเป็นสัดส่วนที่มาก ย่อมไม่ส่งผลดีทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตรงข้ามกับการที่คนในเมืองสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจแล้ว จะสามารถลดภาระการช่วยเหลือจากภาครัฐลง และนำงบประมาณไปพัฒนาด้านอื่นๆ ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เทศบาลสามารถสร้างช่องทางในการสร้างรายได้ เช่น การอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพต่างๆ ที่เหมาะสมกับศักยภาพและทรัพยากรในท้องถิ่น การแสวงหาตำแหน่งงานมาประชาสัมพันธ์ ฯลฯ การส่งเสริมการลดรายจ่ายระดับบุคคลและครัวเรือน ไม่ก่อหนี้เกินความสามารถ อาทิ การทำบัญชีครัวเรือน การส่งเสริมการออม การประกวดครัวเรือนพอเพียงที่มีวิถีชีวิตการกินอยู่ที่เหมาะสม การส่งเสริมการทำสวนครัวในบ้านและชุมชนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก เป็นต้น รวมทั้งการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและการตลาดแก่กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยและกลุ่มต่างๆ ของชุมชน อาทิ การประสานกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อผู้ประกอบการรายย่อย การจัดสถานที่/กิจกรรมเพื่อให้เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันเองภายในเมือง เป็นต้น
องค์ประกอบที่ 2 คนมีสุข		
7. มีการสร้างโอกาสหรือช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพ	2	<ul style="list-style-type: none"> การให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการด้านสุขภาพ เป็นมาตรการในเชิงรุกที่เทศบาลสามารถดำเนินการได้ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระในการให้บริการของโรงพยาบาลใหญ่ของรัฐแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการดูแลสุขภาพเบื้องต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรักษาก่อนอาการลุกลามและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนด้วย ทั้งนี้ เทศบาลสามารถสร้างช่องทางให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการสุขภาพ เช่น โครงการเทศบาลสัญจรพบประชาชน, การตรวจสุขภาพประจำปีฟรี, การจัดการบริการคลินิกยามเย็น/วันหยุด, การให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพผ่านสื่อ เป็นต้น
8. มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยหลังการรักษา	2	<ul style="list-style-type: none"> ผู้ป่วยที่ได้รับการฟื้นฟูดูแลอย่างถูกวิธี ส่งผลให้กลับมาใช้ชีวิตอย่างแข็งแรงเร็วขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ป่วยจากการที่เทศบาลเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ เทศบาลสามารถส่งเสริมการฟื้นฟูผู้ป่วยหลังการรักษาได้อย่างหลากหลาย อาทิ การจัดทีมเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขออกให้คำแนะนำเรื่องการฟื้นฟูผู้ป่วยที่บ้าน การส่งเสริมให้อสม.หรือเยาวชน เข้าไปเยี่ยมเยียน เป็นต้น

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
9. มีการส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้จากระบบโรงเรียนหรือตามอัธยาศัย	2	<ul style="list-style-type: none"> ■ ในมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พุทธศักราช 2542 นิยามว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542) ทั้งนี้ เทศบาลสามารถจัดโปรแกรมการส่งเสริมการเรียนรู้จากระบบโรงเรียนหรือตามอัธยาศัยได้หลายรูปแบบ อาทิ 1.จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning Centre) เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ห้องฟ้าจำลอง สวนสัตว์ฯลฯ 2.เรียนรู้จากพื้นที่ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ เช่น ป่าดั้งเดิม สวนพฤกษศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ 3.เรียนรู้จากสื่อผสม เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และวีดิโอ CD DVD เครื่องเล่นทางการศึกษา อินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ 4. การเรียนรู้จากห้องสมุด และ 5. การเรียนรู้จากการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น
10. มีการส่งเสริมการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทภูมิสังคม	2	<ul style="list-style-type: none"> ■ สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (Local-related content) หมายถึง องค์ความรู้ และทักษะ ที่ผู้สอนพัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจาก สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาชุมชนวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การงานอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังผู้เรียนให้มีความรัก และหวงแหนมรดกทางสังคมของบรรพบุรุษ มีความเป็นไทย เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในชุมชน เช่น เมืองที่ตั้งอยู่ใกล้ทะเล ควรส่งเสริมมีหลักสูตรเรื่องทะเลและการใช้ประโยชน์จากทะเลอย่างยั่งยืน ส่วนเมืองที่อยู่ในเขตมลพิษ ควรส่งเสริมหลักสูตรเรียนรู้เรื่องมลพิษและการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากมลพิษ เป็นต้น
11. มีการส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสในสังคม	2	<ul style="list-style-type: none"> ■ ผู้ด้อยโอกาส หมายถึง ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข รวมถึงการไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย และผู้ประสบปัญหาจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้อย่างตามปกติ รวมถึงผู้ที่ถูกทอดทิ้งหรือจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแล ผู้ที่หลุดพ้นจากกลไกทางสังคมไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในสังคมหรือถูกกีดกันทางสังคมและการเมือง รวมถึงชาติสิทธิประโยชน์ที่จะยกระดับสภาพทางสังคมของตนเอง (คำอธิบายพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546) โดยผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ สามารถใช้การศึกษาในการพัฒนาตนเองเพื่อจะได้ไม่เป็นภาระของผู้อื่นและสังคม ดังนั้น การเปิดโอกาสหรือสร้างช่องทางให้ผู้ด้อยโอกาสได้ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จึงเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่ทำนายสำหรับเทศบาล โดยสามารถดำเนินการตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กเร่ร่อน การอบรมความรู้ด้านคอมพิวเตอร์แก่ผู้พิการ การพัฒนาหลักสูตรและโรงเรียนสำหรับเด็กออทิสติก เป็นต้น
12. มีการส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งคุณธรรมและความเอื้ออาทร	2	<ul style="list-style-type: none"> ■ เมืองที่คนมีคุณธรรมย่อมนำมาซึ่งสังคมที่น่าอยู่ เต็มไปด้วยความเอื้ออาทร มีน้ำใจต่อกัน และรู้จักการให้อภัย เมืองจึงควรที่จะส่งเสริมให้คนทุกเพศทุกวัยยึดหลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการมาใช้ในการดำรงชีวิต ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ และอาจจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเอื้ออาทรและความมีน้ำใจขึ้นในสังคม อาทิ โครงการเพื่อนบ้านไม่ทอดทิ้งกัน โครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เช่น จัดให้มีการสอนธรรมะแก่เยาวชน การยกย่องคนดีมีคุณธรรม เป็นต้น

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
13. มีการส่งเสริมความรื่นรมย์ในเชิงจิตวิญญาณแก่คนในเมือง	2	<ul style="list-style-type: none"> การยกระดับสุนทรียภาพและความรื่นรมย์ทางด้านจิตใจ เป็นเรื่องที่คนในประเทศแถบตะวันตกมีการส่งเสริมและกระทำมาเป็นเวลาช้านาน เราจึงได้เห็นนักคิด นักเขียน นักวาดภาพ นักปั้นฝีมือระดับโลกหลายคน แต่ประเทศในแถบตะวันออกกำลังวิ่งสวนทาง โดยส่วนใหญ่จะเน้นการรวมกลุ่มพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริงเพียงอย่างเดียว และยังได้นำความเลื่อมมาสู่สังคม อาทิ การจัดการแสดงดนตรีประกอบทางเครื่องโน้ต การจัดเทศกาลงานบุญที่มีการพั่นแอบแฝง ฯลฯ ดังนั้น เทศบาลควรมีการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความรื่นรมย์ทางจิตวิญญาณอย่างเหมาะสมกับเพศและวัย อาทิ การจัดพบปะสังสรรค์ระหว่างชุมชน การประกวดร้องเล่นเต้นรำ เวทีเด็ก การแสดงดนตรี งานประกวดภาพถ่าย ภาพศิลปะ ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดแล้วยังเป็นการกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสร้างความมีชีวิตชีวาเมืองได้อย่างมาก
14. มีการจัดหรือพัฒนาพื้นที่สำหรับพลเมือง (Civic Space)	2	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่นี้มีความแตกต่างจากพื้นที่หรือสถานที่สาธารณะโดยทั่วไป โดยเป็น “พื้นที่ของพลเมือง” อย่างแท้จริง พื้นที่นี้มีความสำคัญต่อการแสดงออกทั้งทางความคิด และกิจกรรมที่ช่วยสร้างสีสัน และควรมีชีวิตชีวาให้กับเมือง เกิดสัมพันธภาพระหว่างคนในเมืองและผู้มาเยือน รูปแบบของพื้นที่มีทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น ศาลาในชุมชน ลานวัด ลานคนเมือง สวนสาธารณะ ฯลฯ และพื้นที่ที่เป็นนามธรรม เช่น เว็บไซต์ เว็บบอร์ด ช่องสถานีวิทยุ เป็นต้น ทั้งนี้ พื้นที่พลเมือง ควรเป็นพื้นที่ที่ไม่เป็นทางการมากนัก สามารถสร้างความรู้สึกรู้ถึงความเป็นเจ้าของจากคนในเมืองหรือชุมชนนั้นๆ โดยเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรีภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น
องค์ประกอบที่ 3 สิ่งแวดล้อมยั่งยืน		
15. มีความพยายามในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและควมหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล	2	<ul style="list-style-type: none"> ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่เองตามธรรมชาติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป เช่น น้ำมัน ถ่านหิน แร่ธาตุ และทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วมีการหมุนเวียนได้แก่ ทรัพยากรที่ใช้แล้วถึงแม้จะหมดเปลือง แต่สามารถที่จะเสริมสร้างขึ้นมาใหม่ได้ เช่น ป่าไม้ แสงแดด ลม น้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ป่าไม้ ดิน เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตทั้ง พืช และสัตว์ เราเรียกว่าระบบนิเวศ เช่น ระบบนิเวศทะเล ระบบนิเวศป่า ส่วนสิ่งมีชีวิตหลายชนิดจำนวนมากที่อยู่ร่วมกันในระบบนิเวศใดระบบนิเวศหนึ่ง เราเรียกว่าระบบนิเวศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นฐานทรัพยากรในการพัฒนาปัจจัยสี่ เทศบาลสามารถดำเนินการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ยังดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ หรือเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้แก่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น เช่น การสำรวจเพื่อการอนุรักษ์พืชท้องถิ่น การรักษาคอลงและพันธุ์ปลาท้องถิ่นในแหล่งน้ำ การอนุรักษ์นกในเมือง เป็นต้น
16. ให้ความสำคัญกับการติดตามเฝ้าระวังและรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ	2	<ul style="list-style-type: none"> การติดตามเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อม มีความจำเป็นในการป้องกันมิให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายหรือปนเปื้อนจากมลพิษจนยากเกินแก้ไขและฟื้นฟู ทั้งนี้ เทศบาลสามารถส่งเสริมให้คนกลุ่มต่างๆ อาทิ ชุมชน เยาวชน ได้รู้จักถึงวิธีการสังเกตหรือทดสอบอย่างง่าย เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม อาทิ การสังเกตสีและกลิ่นของน้ำในแหล่งน้ำและมีการจัดระบบหรือช่องทางแจ้งมายังเทศบาล นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญกับการรายงานคุณภาพและสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้คนในเมืองได้รับทราบ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสามารถเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่การทำรายงานที่เป็นวิชาการ จดหมายข่าว นิทรรศการ วารสาร จุลสาร เป็นต้น

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
<p>17. มีการจัดการน้ำเสีย โดย</p> <p>17.1 มีการส่งเสริมการประหยัดน้ำใช้เพื่อลดปริมาณน้ำเสีย</p> <p>17.2 มีการส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียขั้นต้นจากครัวเรือน</p> <p>17.3 มีการบำบัดน้ำเสียรวมจากชุมชน</p> <p>17.4 มีการนำน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่</p>	4	<p>■ น้ำเสียตาม พ.ร.บ ส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หมายถึง ของเสียที่อยู่ในสภาพที่เป็นของเหลว รวมทั้งมวลสารที่ปะปนหรือปนเปื้อนอยู่ในของเหลวนั้น ซึ่งน้ำเสียจากชุมชน หมายถึง น้ำที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ และระบายน้ำทิ้งลงสู่ท่อระบายน้ำ แหล่งรองรับน้ำเสีย หรือแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยไม่ได้ผ่านการบำบัด แต่ละเทศบาลมีศักยภาพในการบำบัดน้ำเสียแตกต่างกัน โดยการจัดการน้ำเสียอย่างครบวงจร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การรณรงค์ให้ประชาชนทุกกลุ่มใช้น้ำอย่างประหยัดและเห็นคุณค่า เพราะยิ่งเมืองมีการใช้น้ำในปริมาณมาก ปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นก็มากขึ้นตามไปด้วย 2. การส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียขั้นต้นจากครัวเรือน ซึ่งเป็นการช่วยลดความสกปรกของน้ำเสียได้ในระดับหนึ่งเนื่องจากการลดภาระในการบำบัดน้ำเสียรวม ซึ่งปัจจุบันมีหลายเทศบาลส่งเสริมการใช้ถังดักไขมันในครัวเรือนและร้านอาหารอย่างจริงจัง 3. การบำบัดน้ำเสียรวมจากชุมชน ซึ่งบางเทศบาลอาจมีการสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่มีการใช้เทคโนโลยีต่างๆ และเริ่มมีการจัดเก็บค่าบำบัดน้ำเสียตามหลักการผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย (Polluters Pay Principle) แต่บางเทศบาลสามารถประยุกต์การบำบัดน้ำเสียรวมจากชุมชนโดยวิธีใช้ธรรมชาติมาช่วยบำบัด เช่น บึงประดิษฐ์ มาดำเนินการระหว่างที่ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม 4. การหมุนเวียนน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่ เพื่อเป็นการลดการสูญเสียของทรัพยากรน้ำ บางเทศบาลมีการนำน้ำที่ผ่านการบำบัดมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การนำไปรดต้นไม้ ใช้เป็นน้ำสำรองเพื่อการเกษตร การหมุนเวียนมาใช้โถชักโครกในห้องน้ำ เป็นต้น
<p>18. มีการจัดการขยะชุมชน โดย</p> <p>18.1 มีการส่งเสริมการลดการผลิตขยะ</p> <p>18.2 มีการส่งเสริมการคัดแยกขยะออกมามีใช้ประโยชน์ก่อนนำไปกำจัด</p> <p>18.3 มีการกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล</p>	3	<p>■ "มูลฝอย" ตามพระราชบัญญัติ รักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 หมายความว่า เศษกระดาษ, เศษผ้า, เศษอาหาร, เศษสินค้า, ถุงพลาสติก, ภาชนะที่ใส่อาหาร, ถัง, มูลสัตว์ หรือ ซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน, ตลาด, ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น คำว่า " ขยะ" หรือ " มูลฝอย " หรือ " ขยะมูลฝอย " เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน คำว่า " มูลฝอย " (Solid Wastes) มีความหมายครอบคลุมกว้างขวาง ซึ่งอาจหมายถึงและรวมถึงของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เช่น มูลฝอยในชุมชน (Municipal Solid Wastes) มูลฝอยหรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Wastes), มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious Wastes) จากโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล เป็นต้น เทศบาลมีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดการขยะ ซึ่งแต่ละเทศบาลควรคำนึงถึงการจัดการขยะแบบครบวงจร ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าแล้ว ยังเป็นการลดภาระการเก็บขนขยะ และยืดอายุหลุมฝังกลบออกไปให้นานขึ้นได้อีกด้วย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การรณรงค์ให้ประชาชนลดการผลิตขยะ โดยการปฏิเสธ (Reject) และลดการใช้ (Reduce) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะให้ประชาชนคิดก่อนที่จะบริโภค โดยเลือกการบริโภคสินค้าหรือบริการที่ก่อให้เกิดขยะน้อยที่สุด อาทิ การนำปิ่นโตไปซื้ออาหารสำเร็จรูปเพื่อลดขยะจากถุงพลาสติก การปฏิเสธไม่รับถุงพลาสติกใส่ของ การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายง่ายและเหลือเป็นขยะน้อยที่สุด เป็นต้น 2. ส่งเสริมการคัดแยกขยะออกมามีใช้ประโยชน์ก่อนนำไปกำจัด เช่น โครงการธนาคารขยะรีไซเคิลสร้างรายได้ โครงการกล่องพิเศษ การทำปุ๋ยหมักจากเศษขยะอินทรีย์ ฯลฯ 3. มีความพยายามในการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
19. มีการคัดแยกของเสียอันตรายจากบ้านเรือนและชุมชน	2	<ul style="list-style-type: none"> ของเสียอันตราย หมายถึง สารหรือวัตถุที่ไม่ใช้หรือใช้ไม่ได้ที่มีส่วนประกอบหรือเจือปนด้วยสารไวไฟ สารกัดกร่อน สารพิษ สารที่สามารถชะล้างได้ สารกัมมันตรังสี และ/หรือสิ่งที่ทำให้เกิดโรค ซึ่งเกิดจากกิจกรรมต่างๆ เช่น อุตสาหกรรม ชุมชน เกษตรกรรม (การให้ค่านิยมของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อ้างอิงมาจากนิยามของสหรัฐอเมริกา) ตัวอย่างของเสียอันตรายจากบ้านเรือน ได้แก่ ถ่านไฟฉายหมดอายุ กระป๋องสารปรอทหรือสารพิษ ยาหมดอายุ หลอดไฟหมดอายุหรือชำรุดแล้ว แบตเตอรี่หมดอายุ โทรทัศน์ วิทยุ น้ำมันเครื่องเก่า น้ำยาล้างอัดรูป ส่วนของเสียอันตรายจากชุมชนที่จำเป็นต้องมีการจัดการเฉพาะตามพรบ. สาธารณสุข ปี พ.ศ. 2535 ได้แก่ ของเสียติดเชื้อจากสถานพยาบาล เนื่องจากเป็นของเสียที่เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคชนิดต่างๆ สุ่มนุษย์ ได้อย่างมาก ตัวอย่างของเสียจากโรงพยาบาล ได้แก่ เข็มและกระบอกฉีดยา สำลี พลาสเตอร์ สายน้ำเกลือ สายดูดเสมหะ ชิ้นเนื้อส่วนต่างๆ เสมหะ เลือด น้ำในช่องท้อง น้ำในไซสัสนหลัง เป็นต้น
20. มีการส่งเสริมการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	2	<ul style="list-style-type: none"> การบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการช่วยลดมลพิษได้ทางหนึ่ง เนื่องจากสินค้าและบริการเหล่านั้นได้รับการตรวจสอบขั้นตอนการผลิต จนถึงการจัดของเสียแล้วว่ามีกระบวนการผลิตที่สะอาด และก่อมลพิษน้อยกว่า ทั้งนี้ เทศบาลสามารถส่งเสริมได้โดยการมีนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักกับสินค้าดังกล่าว เพื่อเป็นทางเลือกในการบริโภค เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าเบอร์ 5, ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับตราฉลากเขียว การเลือกใช้บริการของโรงแรมที่ได้สัญลักษณ์ใบไม้เขียว (Green Leaf) และการส่งเสริมให้ร้านค้า/ร้านอาหาร/ประชาชนใช้บรรจุภัณฑ์หรือวัสดุที่ย่อยสลายตามธรรมชาติในเทศกาลต่างๆ เช่น ส่งเสริมกระทงที่ทำจากวัสดุธรรมชาติในประเพณีลอยกระทง เป็นต้น
21. มีการส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า	2	<ul style="list-style-type: none"> การใช้พลังงานจากไฟฟ้าและน้ำมัน เป็นสาเหตุหลักสำหรับประเทศไทยที่ทำให้เกิดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่ชั้นบรรยากาศ ดังนั้น เทศบาลควรมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการประหยัดการใช้พลังงานไฟฟ้า และน้ำมัน ในทุกภาคส่วน อาทิ คริวเรือน ชุมชน โรงเรียน สำนักงาน ฯลฯ รวมทั้ง ส่งเสริมการใช้พลังงานในรูปแบบอื่นๆ เช่น พลังงานจากก๊าซชีวภาพ มาทดแทนในบางกิจกรรม รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการหรือการดำเนินงานในองค์กร เพื่อให้เกิดการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า อาทิ การปรับเปลี่ยนเส้นทางจัดเก็บขยะเพื่อลดการใช้น้ำมัน เป็นต้น
22. มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และมีความพยายามในการดำเนินการเพื่อลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน	2	<ul style="list-style-type: none"> การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อน มีสาเหตุสำคัญจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่ส่งผลให้เกิดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่บรรยากาศจนส่งผลให้ปรากฏการณ์เรือนกระจกซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติเสียสมดุล เทศบาลจำเป็นต้องมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงสาเหตุ กระบวนการเกิด และผลกระทบของภาวะดังกล่าวให้แก่ประชาชนในเมืองได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันลดผลกระทบ ทั้งนี้ ทุกเทศบาลซึ่งถือเป็นแหล่งปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจึงสามารถดำเนินการได้มากมายในการช่วยบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ โครงการกินให้หมดลดโลกร้อน โครงการปลูกไม้ใหญ่ลดโลกร้อน โครงการลดโลกร้อนด้วยวิถีพอเพียง เป็นต้น

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
องค์ประกอบที่ 4 องค์การแห่งการเรียนรู้และพัฒนา		
23 พัฒนาความรู้และจิตบริการสาธารณะ	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักสำคัญในการขับเคลื่อนงานต่างๆ ภายในองค์กร การที่เทศบาลจะมีประสิทธิภาพในการทำงานได้ตามเป้าหมาย จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากร ตั้งแต่นายกเทศมนตรี จนถึงเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ให้มีทั้งความรู้ ความสามารถในงานที่ตนเองรับผิดชอบ รวมทั้งมีจิตบริการและจิตสาธารณะด้วย การสร้างจิตบริการคือ การพัฒนาทัศนคติ ความคิด และความสำนึกในความสำคัญของ “ประชาชน” ต่อชีวิตขององค์กร รวมถึงการส่งเสริมให้บุคลากรมีความเชื่อร่วมกันว่า “การบริการ” ที่ดีเยี่ยมเท่านั้นที่จะสร้างความประทับใจแก่ประชาชนได้ ส่วนจิตสาธารณะ คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น การให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรในทุกด้านดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนเป็นอันดับแรกในการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ เทศบาลควรมีนโยบายและงบประมาณสนับสนุนที่ชัดเจนในการพัฒนาบุคลากร ทั้งในและนอกสถานที่
24. พัฒนาขวัญและกำลังใจในการทำงาน	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ขวัญและกำลังใจและการชมเชยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนในองค์กร และในชีวิต เทศบาลจึงต้องเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ให้มากๆ เพราะคุณค่าของกำลังใจนั้นสูงมาก มีประโยชน์หลายอย่าง ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีความร่วมมือตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง มีความระมัดระวังในการทำงานไม่ให้เกิดผิดพลาด ร่วมมือกันทำงานด้วยความกลมเกลียวมุ่งผลสำเร็จของงาน ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และลดต้นทุนองค์กรได้ การสร้างขวัญและกำลังใจมีตัวอย่างและวิธีดังต่อไปนี้ เช่น การประกาศชมเชยพนักงานที่มาปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาด ไม่ลาป่วย ไม่ลากิจ และไม่มาสายเลยในรอบเดือน โครงการสะสมไมล์ไร้อุบัติเหตุ เป็นโครงการพิจารณาให้รางวัลประกาศเกียรติคุณแก่พนักงานขับรถที่ไม่เกิดอุบัติเหตุโดยมีการพิจารณาให้รางวัลในระยะเวลา 1 ปี ติดต่อกันไปทุกปีและมีระดับรางวัลตามที่ผู้บริหารเห็นสมควร เป็นต้น
25. พัฒนาระบบการทำงานเป็นทีม	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ความสามัคคีและการทำงานร่วมกันเป็นทีม นอกจากจะช่วยให้งานสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วแล้ว ยังเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนทำงาน ทั้งทักษะในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การสื่อสาร และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นำไปสู่การสมานฉันท์ระหว่างคนในองค์กร ทั้งนี้ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานในลักษณะความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในเทศบาล หรือการทำงานเป็นทีมแบบบูรณาการให้มากขึ้น อาทิ โครงการจัดตั้ง dream team โดยรวมคนจากสำนักหรือฝ่ายต่างๆ มาทำงานพัฒนาสังคมร่วมกัน เป็นต้น
26. พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการวางแผนงานให้สอดคล้องกับจุดอ่อน จุดแข็งและสถานการณ์ต่างๆ รอบด้าน การมีระบบการจัดเก็บและเรียกใช้ข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นระบบ จะทำให้ง่ายและสะดวกต่อการนำมาใช้งานและการเผยแพร่ออกสู่ประชาชน ซึ่งในปัจจุบัน เทศบาลสามารถพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสาร และระบบสารสนเทศได้ แต่หัวใจสำคัญคือ การนำข้อมูลที่จัดเก็บนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
27. พัฒนาระบบการสื่อสารภายใน	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ แทบทุกเทศบาลในประเทศไทยพยายามที่จะนำเอาเทคโนโลยี กิจกรรม กฎระเบียบ เทคนิคการบริหารใหม่ๆ เข้ามาใช้เพียงเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเพื่อการจัดระเบียบ การสร้างประสิทธิภาพการทำงาน การบริหาร การลดต้นทุน หรือแม้แต่พยายามให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในองค์กร แต่สิ่งหนึ่งที่มีถูกละเลย ไม่ได้ทุ่มเทกับสิ่งเหล่านั้นอย่างจริงจังนั่นก็คือ เรื่องของการสื่อสาร ทั้งนี้ เทศบาลสามารถพัฒนาวิธีและเทคนิคที่จะทำให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร อาทิ การประชุม การนัดคุย การออกจดหมายข่าว การออกประกาศ บอร์ดกิจกรรม การสื่อสารผ่านกิจกรรม การสื่อสารผ่านวิธีการทำงาน * การสื่อสารผ่านวิธีการเปรียบเทียบทางสถิติ การสื่อสารผ่านวิธีการอบรม การสื่อสารผ่านสายบังคับบัญชา การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ email , internet, Intranet * การสื่อสารผ่านกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นมาโดยเฉพาะ เป็นต้น
28. พัฒนาระบบประเมินและระบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ระบบการประเมินผลงาน เป็นกระบวนการที่กำหนดคุณภาพตั้งแต่เริ่มต้น ควบคุมการสร้างคุณภาพและเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาระดับคุณภาพให้ดีขึ้น ถือเป็น Key Success Factor (KPI) ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพบุคลากร องค์กรที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพของบุคลากร มักจะมีระบบการประเมินผลงานที่ชัดเจนและเปิดเผย ทั้งนี้ วิธีการประเมินผลงานมีอยู่อย่างหลากหลาย แต่พึงให้ความสำคัญกับการประเมินความประพฤติของบุคคลในองค์กรและให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่จะสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีผ่านระบบการประเมินผลงานด้วย นอกจากการประเมินผลงานแล้ว เทศบาลควรมีการคำนึงถึงการมีระบบรายงานผลการปฏิบัติงานที่ง่าย ไม่ซับซ้อน หรือไม่บ่งบอกเกินไป เพื่อให้หัวหน้างาน และผู้บริหารเทศบาลสามารถติดตามผลงานและช่วยแก้ปัญหาได้ทันการณ์ รวมทั้งยังสามารถนำเสนอผลงานที่ทันสมัยอยู่เสมอต่อประชาชน ผู้มาเยี่ยมชม และ/หรือหน่วยงานต้นสังกัดได้อีกด้วย
29. พัฒนาระบบการจัดการความรู้หรือช่องทางการนำความรู้มาถ่ายทอดสู่ฐานและบุคลากรในองค์กร	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การจัดการความรู้ คือ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยพัฒนาระบบจาก ข้อมูล ไปสู่สารสนเทศ เพื่อให้เกิด ความรู้ และ ปัญญา ในที่สุด ทั้งนี้ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อผลักดันแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น ในมาตรา 11 กำหนดว่าส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน จึงเป็นที่มาของการประเมินผลงานหน่วยราชการต่างๆ โดยมีการจัดการความรู้ เป็นข้อหนึ่งด้วย และการถ่ายทอดความรู้ อันเป็นส่วนประกอบของการจัดการองค์ความรู้ ถูกประพฤติปฏิบัติกันมานานแล้ว ตัวอย่างรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ เช่น การอภิปรายของเพื่อนร่วมงานในระหว่างการทำงาน การอบรมพนักงานใหม่อย่างเป็นทางการ ห้องสมุดขององค์กร โปรแกรมการฝึกสอนทางอาชีพและการเป็นพี่เลี้ยง โครงการ Training of the Trainers เป็นต้น

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล		
30. มีการพัฒนากลไกในการดำเนินการแก้ปัญหาตามที่ได้รับร้องเรียนอย่างเป็นระบบชัดเจน	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหาร ตลอดจนคณะข้าราชการ ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ต้องตั้งใจปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่อย่างดียิ่ง โดยมุ่งให้บริการแก่ผู้มารับบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ ทั้งนี้ การดำเนินการให้มีช่องทางเรื่องร้องเรียนที่ชัดเจน หลากหลาย เป็นระบบ ประชาชน ได้รับความถึงช่องทางต่างๆ สามารถร้องเรียน ร้องทุกข์ผ่านทางช่องทางที่ตนเองสะดวก เช่น สายด่วนนายกเทศมนตรี การกำหนดหมายเลขโทรศัพท์สายด่วนเพื่อการแจ้งเหตุ ฯลฯ รวมทั้งควรมีการแจ้งกลับผู้ร้องเรียนเพื่อให้ครบกระบวนการ นอกจากนี้ เทศบาลควรมีระบบการติดตามประเมินผลกระทบของโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการไปแล้ว อาทิ การติดตามผลกระทบจากโครงการอบรมต้นกล้าอาชีพว่ามีผลทำให้คนมีงานทำหรือสร้างรายได้เสริมจริงหรือไม่ อย่างไร การติดตามผลกระทบหลังการสร้างถนนว่าส่งผลอย่างไรกับชุมชนรอบข้าง ฯลฯ แล้วจึงนำผลที่ได้มาประกอบการวางแผนปรับปรุงแก้ไขเพื่อป้องกันความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำ และสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ประชาชน
31. มีการสนับสนุนให้ประชาชนมาเป็นผู้ร่วมดำเนินงานในโครงการ	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ และจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ทั้งนี้ เทศบาลควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างครบกระบวนการ คือ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผิดชอบ เช่น การจัดช่องทางรับฟังความคิดเห็น การร่วมจัดทำแผนงาน/โครงการผ่านเวทีการร่วมดำเนินงานในโครงการที่เป็นการเสนอของแต่ละภาคี การมีโอกาสนในการร่วมติดตามประเมินผลความสำเร็จของโครงการภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายเอื้อและกำหนด นอกจากนี้ เทศบาลยังควรมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียง หรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาด้วย เช่น การรักษาแม่น้ำ การจัดการขยะ เป็นต้น
32. มีการสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงาน	2	
33. มีการร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นๆ ในการพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อม	2	

ตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก	คำอธิบายความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด
34. มีการประเมินผลการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อข้อมูลข่าวสารที่เทศบาลเผยแพร่และดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อผลการประเมินที่ได้	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสมีกการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งนี้ เทศบาลสามารถแสดงความโปร่งใส โดยการจัดช่องทางให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและเหมาะสม มีการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงิน การคลัง เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การรายงานงบการเงิน ฯลฯ นอกจากนี้ เทศบาลควรมีการประเมินผลด้วยว่าประชาชนมีการรับรู้และความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ ออกไปหรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อผลการประเมินที่ได้นั้น เช่น มีการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์โดยใช้เพลงพื้นบ้านประกอบเพื่อให้ชาวบ้านสนใจมากขึ้น หลังจากที่ได้ผลการประเมินว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจฟังข่าวสารจากเทศบาล เป็นต้น ซึ่งการแสดงถึงความโปร่งใสจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนี้จะช่วยให้ประชาชนไว้วางใจผู้บริหารและองค์กรเทศบาลมากยิ่งขึ้น
35. มีการจัดเก็บรายได้ตามเป้าหมายและพยายามหารายได้อื่นๆ	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การทำงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจัดการจำเป็นต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม ดังนั้น เทศบาลควรมีการจัดเก็บรายได้ให้ได้ครบถ้วน หรือใกล้เคียงตามที่ประมาณการไว้ให้ได้ รวมทั้งควรแสดงถึงความพยายามที่จะหารายได้จากแหล่งอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจหรือมีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนา ซึ่งจะช่วยลดการพึ่งพิงเงินอุดหนุนจากรัฐส่วนกลางและแสดงถึงประสิทธิภาพทางการเงินการคลัง ส่วนประสิทธิผลในการทำงานนั้นอาจดูได้จากการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ให้มากที่สุด อาทิ เทศบาลควรมีการเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณรายจ่ายประจำปี และมีการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 รวมทั้งสามารถดำเนินโครงการได้สำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในแผนปฏิบัติการปีงบประมาณนั้นๆ โดยไม่ควรมีการโอนงบประมาณจำนวนมากไปใช้ในปีต่อไป โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร